

Sygn. akt VIII *Pa* 187/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2020 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia Teresa Kalinka
Sędziowie:	Patrycja Bogacińska-Piątek del. Anna Capik-Pater (spr.)
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2020r. w Gliwicach

sprawy z powództwa Z. K. (K.)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w J.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 22 maja 2019 r. **sygn. akt** VI P 736/17

- 1) zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo oddala;
- 2) odstępuje od obciążania powoda kosztami procesu.

(-) sędzia del. Anna Capik-Pater (spr.) (-) sędzia Teresa Kalinka (-) sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek

Sygn. akt VIII Pa 187/19

UZASADNIENIE

Powód Z. K. w odwołaniu z dnia 8 grudnia 2017 roku domagał się zmiany zaskarżonej decyzji (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w J. i orzeczenia co do istoty sprawy oraz obciążenia uczestnika kosztami postępowania.

W uzasadnieniu podano, że powód nabył uprawnienia emerytalne i rozwiązał stosunek pracy przed 31 grudnia 2014 roku, jednocześnie będąc uprawnionym do bezpłatnego węgla, zatem – zdaniem powoda – pozwana bezzasadnie odmówiła mu świadczenia rekompensacyjnego.

Pozwana (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w J. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Uzasadniając swoje stanowiska pozwana podała, że od 1 sierpnia 2014 roku przejęła od (...) Spółki Akcyjnej jedynie pracowników KWK (...), zaś zobowiązania wobec emerytów i rencistów z tytułu deputatu węglowego i ekwiwalentu z tego tytułu pozostały w (...) S.A., czyli u zbywcy. Dalej wskazano, że powód kontynuował pracę u pozwanej i przeszedł na emeryturę górniczą 23 grudnia 2014 roku. Wskazano, że deputat węglowy dla emerytów i rencistów nie jest świadczeniem ze stosunku pracy, zaś zarząd (...) S.A. uchwałą z dnia 30 września 2014 roku nr (...) odstąpił od wypłaty węgla deputatowego dla emerytów i rencistów w 2015 roku. Dalej podano, że zarząd wyszedł z założenia że w zakresie węgla deputatowego dla emerytów i rencistów u pozwanej nie obowiązują żadne układy i porozumienia płacowe, więc możliwe było podjęcie uchwały w tym zakresie a więc czynności jednostronnej. Dalej wskazano na uchwałę nr (...) z dnia 19 września 2014 roku którą wypowiedziano porozumienie zbiorowe z 20 grudnia 2004 roku w całości. Pozwana wskazała dalej, iż prawo do deputatu zostało zlikwidowane od dnia 1 stycznia 2015 roku, a powództwa o deputat węglowy dla emerytów KWK (...) zostały prawomocnie oddalone wyrokami Sądu Rejonowego w Gliwicach i Sądu Okręgowego w Gliwicach (odpowiednio VI P 1211/15 i VIII Pa 144/16). Odnosząc się do treści odwołania złożonego przez powoda, pozwana wskazała, że powód opiera swoje roszczenia na przepisach ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Pozwana podtrzymała swoje stanowisko wyrażone w odmownej decyzji w sprawie rekompensaty, wskazując na brak podstaw do uznania powoda jako osoby uprawnionej do otrzymania świadczenia rekompensacyjnego. Jak wskazała pozwana w przypadku osób które nie otrzymały deputatu węglowego bądź jego ekwiwalentu pieniężnego do dnia 31 grudnia 2014 roku nie można mówić o utraconych korzyściach, które miały by być pokryte przez wypłacenie świadczenia rekompensacyjnego.

Ponadto pozwana podniosła, że należy zauważyć, iż zgodnie z „Instrukcją dla osób uprawnionych” wydaną przez Ministerstwo (...), jednym z niezbędnych warunków do przyznania świadczenia jest otrzymywanie bezpłatnego węgla w naturze lub ekwiwalencie pieniężnym.

Postanowieniem z dnia 14 marca 2018 roku postępowanie w sprawie zostało zawieszona na mocy art. 178 k.p.c.

W piśmie z dnia 23 marca 2018 roku pozwana wskazywała, że deputat węglowy był wypłacany emerytom do końca 2014 roku a następnie zaprzestano jego wypłacania z uwagi na zawieszenie regulacji statuujących to uprawnienie. Pozwana wskazała również, że uregulowania prawa do deputatu węglowego emerytów KWK (...) przestały budzić wątpliwości po wyrokach w sprawach Sądu Rejonowego w Gliwicach VI P 1211/15 oraz Sądu Okręgowego w Gliwicach w sprawie VIII Pa 144/16, z których wynika, że postanowienia porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku nie mają zastosowania do uprawnień pracowników do bezpłatnego węgla deputatowego po przejściu przez nich na emerytury. Wyroki te, jak wskazano dotyczyły również deputatu za 2014 roku, ale zapadły już po wypłacie ekwiwalentu tym emerytom którzy zgłosili stosowne wnioski dotyczące deputatu (a właściwie jego części) za 2014 rok. Dalej wskazano, że uchwałami nr 483/ (...) z dnia 30 września 2014 roku oraz nr (...) z dnia 14 września 2015 roku Zarząd (...) S.A. odstąpił od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w roku 2015 i dalej począwszy od 2016 r. Ostatecznie pozwana odstąpiła od wypłacania deputatu tzw. emeryckiego od 1 stycznia 2015 roku.

Postanowieniem z dnia 27 grudnia 2018 roku Sąd podjął postępowanie w sprawie.

Strony potrzywały dotychczas zajmowane stanowiska w sprawie a pozwana złożyła do akt sprawy dokument uchwały z dnia 17 października 2014 roku na okoliczność, że wypłacała węgiel emerycki wcześniej bez podstawy prawnej i bez uregulowania tylko w stosunku do emerytów – pracowników którzy przeszli na emeryturę od 31 sierpnia 2014 roku co jest istotne – wskazując, że wiadomość o powyższym pozwana powzięła m.in. z wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach który składa w załączeniu. Pełnomocnik pozwanej złożył wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 1 kwietnia 2019 roku z uzasadnieniem w sprawie o sygn. akt VIII Pa 8/19. Nadto pełnomocnik pozwanej przyznał, że pozwana wypłacała w 2014 roku bezpłatny węgiel emerycki, choć w ocenie pozwanej niesłusznie. Dalej strona pozwana wywodziła, że brak było regulacji wobec emeryta w zakresie prawa do bezpłatnego węgla za okres od 1 sierpnia do 31 grudnia 2014 roku (...), uchwała złożona w dniu dzisiejszym to jednorazowy akt na dany rok co jest okolicznością

istotną z uwagi na to, że uchwała ta nie utraciła swojego bytu z powodu porozumienia czy innych zmian. Zdaniem pozwanej nie ma żadnego dokumentu, że ten bezpłatny węgiel emerycki się należy, wcześniej pozwana stosowała porozumienie z 2004 roku przy czym ono obowiązuje jedynie pracowników a nie emerytów. Wobec powoda jako przejętego pracownika a następnie emeryta znajduje zastosowanie art. 241 (8) § 1 kp. Porozumienie płacowe z 2004 roku nie dotyczyło emerytów. Bez tej wiedzy pozwana wypłacała bezpłatny węgiel emerycki niesłusznie w ocenie strony pozwanej. Nie zostały spełnione wszystkie przesłanki prawa do rekompensaty, a w szczególności regulacja nie utraciła mocy na skutek porozumień lub wypowiedzeń.

Powód zarzucał, że uchwała złożona przez pozwaną powinna zostać potraktowana jako inna regulacja, albowiem stanowi źródło prawa i taką inną regulację.

Pełnomocnik pozwanej replikował, że uchwała ta może być potraktowana jako inna regulacja, ale ona nie utraciła mocy na skutek innych porozumień lub wypowiedzeń, gdyż została skonstruowana jako uchwała na dany rok i jednorazowo, a utrata mocy uchwały wskutek innych porozumień lub wypowiedzeń to jedna z przesłanek którą należy spełnić łącznie, aby nabyć uprawnienie do rekompensaty.

Pełnomocnik powoda zarzucał pozwanej brak logiki i sprzeczność w działaniu, albowiem pozwana bez podstawy prawnej wypłacając bezpłatny węgiel a jednocześnie wypowiadając uprawnienie emerytom i rencistom naraża się na sprzeczność w orzecznictwie.

Wyrokiem z dnia 15 maja 2019 r. Sąd Rejonowy w Gliwicach VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt VI P 736/17) zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 10.000 (złotych) tytułem świadczenia rekompensacyjnego z ustawy z 12 października 2017 roku (pkt 1) oraz zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.350,00 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2).

Sąd Rejonowy ustalił, że powód w okresie od dnia 3 marca 1980 roku do dnia 23 grudnia 2014 roku był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w KWK (...) w K., która ostatnio należała do (...) Spółki Akcyjnej w K.. Powód pracował na podstawie umowy o pracę, ostatnio na stanowisku ślusarz pod ziemią. Stosunek pracy powoda ustał na mocy porozumienia stron w związku z przejściem na emeryturę. Decyzją organu rentowego powód otrzymał emeryturę od dnia 1 września 2014 roku, przy czym wypłatę podjęto od dnia 1 grudnia 2014 roku.

Do dnia 31 lipca 2014 roku pracodawcą powoda była (...) S.A. w K.. Zgodnie z Porozumieniem z dnia 20 grudnia 2004 roku byłym pracownikom, których stosunek pracy został rozwiązany z (...) S.A. w K. po dniu wejścia w życie (tj. po dniu 1 stycznia 2005 roku) w związku z przejściem na emeryturę lub rentę przysługiwał bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie. Prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych realizowane było w ekwiwalencie pieniężnym; natomiast prawo to na wniosek uprawnionego mogło zostać zrealizowane także w naturze.

Z dniem 1 sierpnia 2014 roku pracodawcą powoda w trybie art. 23¹ k.p. została pozwana (...) S.A. w J. w związku z nabyciem w dniu 31 lipca 2014 roku od (...) S.A. w K. zakładu (...). Pozwana spółka przejęła tylko czynnych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, natomiast byli pracownicy KWK (...) zostali przyporządkowani do Zakładu (...) S.A. w K.. Przez okres jednego roku od daty zbycia KWK (...) pracownicy tej kopalni mieli zachowane dotychczasowe warunki płacowe.

Dalej Sąd I instancji ustalił, że Zarząd (...) S.A. z uwagi na trudną sytuację na rynku węgla i stali oraz biorąc pod uwagę sytuację ekonomiczno- finansową, na posiedzeniu w dniu 13 maja 2014 roku podjął decyzję o zmianie sposobu realizacji wypłaty należnego ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za rok 2014 dla emerytów i rencistów na jednorazową wypłatę w miesiącu październiku 2014 roku, wnioskowaną datą było 31 października 2014 roku. Akceptacja Zarządu w tym zakresie miała miejsce w dniu 17 października 2014 roku.

Następnie odstąpiono od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów od 2015 r. Odbył się to mocą uchwał zarządu spółki, a to: nr (...) z dnia 30 września 2014 roku (mocą której postanowiono odstąpić od wypłaty w roku 2015) oraz uchwały nr (...) (...) z dnia 14 września 2015 roku (mocą której postanowiono odstąpić od wypłaty począwszy od 2016 roku).

Decyzją z dnia 24 listopada 2017 roku pozwana odmówiła przyznania powodowi rekompensaty z ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Przyczyną odmowy był brak statusu osoby uprawnionej w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy.

Wyrokiem z dnia 1 kwietnia 2019 roku w sprawie VIII Pa 8/19 Sąd Okręgowy w Gliwicach zmieniła zaskarżony wyrok (w sprawie VI P 5/18) w całości w ten sposób, że powództwo oddalił.

W tak ustalonym stanie faktycznym, roszczenie powoda zasługiwało na uwzględnienie.

Na wstępie Sąd I instancji podkreślił, że niniejsza sprawa ma charakter sprawy z zakresu prawa pracy.

W dalszej części, Sąd I instancji wskazał, że prawo do deputatu węglowego dla emerytów i rencistów jest prawem ściśle związanym z faktem wcześniejszego zatrudnienia na rzecz przedsiębiorstwa górniczego w oparciu o stosunek pracy. Podniesiono, że gdyby bowiem osoba uprawniona do tego świadczenia nie była wcześniej zatrudniona na podstawie stosunku pracy, to nie mogłaby dochodzić od byłego pracodawcy zaspokojenia roszczenia o wydanie deputatu węglowego (lub jego ekwiwalentu pieniężnego). W ocenie Sądu Rejonowego, także przedsiębiorstwa wypłacające w rozumieniu przedmiotowej ustawy nie są organami rentowymi (czy nawet szerzej organami administracji publicznej), a odmowa wydana przez nie w przedmiocie przyznania świadczenia rekompensacyjnego nie ma charakteru decyzji administracyjnej.

Zaznaczono, że aktem administracyjnym będzie każde władcze jednostronne oświadczenie woli organu administracyjnego, określające sytuację prawną konkretnie wskazanego adresata w indywidualnie oznaczonej sprawie. Jednocześnie odmowa przyznania świadczenia rekompensacyjnego nie może przybrać waloru decyzji administracyjnej, albowiem przedsiębiorstwo wypłacające w rozumieniu przedmiotowej ustawy nie jest organem administracji publicznej.

W dalszej części, Sąd Rejonowy podniósł, że prawo do deputatu węglowego przyznane zostało pracownikom kopalń na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 roku w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta górnika (Dz.U. z 2013 roku, Nr 2, poz. 13). Wynika ono wprost z § 19 ust. 1 Karty górnika, zgodnie z którym pracownikom objętym przepisami rozporządzenia (m.in. pracownicy kopalń węgla kamiennego) przysługuje deputat węglowy w naturze i ekwiwalencie pieniężnym lub tylko w ekwiwalencie pieniężnym. Nadto § 19 ust. 2 Karty górnika stanowi, że emerytom i rencistom uprawnionym do deputatu węglowego w okresie ich zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych objętych przepisami rozporządzenia oraz wdowom (wdowcom) i zupełnym sierotom po nich przysługuje bezpłatny węgiel opałowy lub ekwiwalent pieniężny za ten węgiel.

Wskazano, że prawo do deputatu węglowego przyznane zostało dwóm różnym kategoriom osób, których pozycja społeczna i zawodowa jest odmienna. Do pierwszej kategorii osób uprawnionych do deputatu węglowego wchodzi czynni pracownicy kopalń, a prawo to ma status świadczenia związanego z pracą o charakterze wynagrodzenia za pracę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1986 roku, III PZP 36/86, LEX nr 14645). Drugą zaś kategorią osób objęci są emeryci i renciści górniczy (bądź wdowy i zupełne sieroty po nich), którzy pomimo braku pozostawania w stosunku pracy uprawnieni są do świadczenia wynikającego z wcześniejszego zatrudnienia. W ich przypadku deputat węglowy stanowi wyraz szczególnego przywileju przyznanego w związku z wcześniejszą pracą wykonywaną w szczególnie trudnych warunkach pracy. Szczególny charakter tego świadczenia w stosunku do emerytów i rencistów polega na tym, że otrzymują oni świadczenie o charakterze wynagrodzenia za pracę przy braku wykonywania pracy. Deputat węglowy w ich przypadku nie posiada zatem cechy ekwiwalentności. Innymi słowy prawa

do bezpłatnego węgla dla byłych pracowników nie można uznać za świadczenie wynikające ze stosunku pracy. Ze względu na swoją specyfikę winno ono być raczej zaklasyfikowane jako świadczenie związane ze stosunkiem pracy. Z tego też względu, patrząc z punktu pracodawcy, wydawanie węgla w ramach deputatów (bądź jego wypłata w formie ekwiwalentu pieniężnego) zwiększa koszty przedsiębiorstwa górniczego i zmniejsza ilość towaru przeznaczanego do sprzedaży i zmniejsza zysk (bądź bezpośrednio stanowi koszt przy wypłacie ekwiwalentu pieniężnego).

W świetle art. 11 ust. 1 i art. 17 ustawy z dnia 2 lutego 1996 roku o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1996 roku, Nr 24, poz. 110) Karta górnika zachowała moc do czasu objęcia pracowników, których jej przepisy dotyczą i w zakresie przedmiotu w nim normowanego – postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. W przypadku emerytów i rencistów zatrudnionych wcześniej w Kopalni (...) od dnia 1 stycznia

2005 roku źródłem prawa do deputatu węglowego było Porozumienie z dnia 20 grudnia

2004 roku zawarte pomiędzy zarządem (...) S.A., a związkami zawodowymi.

Wskazano, że (...) S.A. z dniem 1 sierpnia 2014 roku przejęła na siebie obowiązek realizacji tego świadczenia jedynie w zakresie uprawnień pracowniczych. Pracownicy KWK (...) nabyli w 2014 roku uprawnienia do bezpłatnego węgla dla emerytów, chociaż źródłem tych uprawnień nie było już Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku, chyba że stosowane posiłkowo. Powyższa okoliczność – wnioskowana jako nowa w sprawie – nie stanowiła takowej.

W dalszej kolejności Sąd Rejonowy podniósł, że pozwana podnosiła, iż zapisy Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku w zakresie prawa do bezpłatnego węgla nie miały, co prawomocnie przesądzono w sprawach Sądu Rejonowego w Gliwicach o sygn.. akt VI P 1211/15 oraz Sądu Okręgowego w Gliwicach o sygn.. akt VIII Pa 144/16, mocy wiążącej wobec osób niebędących pracownikami (od chwili przejścia na emeryturę). Sąd Rejonowy zaznaczył, że tego twierdzenia również nie kwestionuje. Podkreślono, że rację ma pozwana, wskazując że od dnia 1 sierpnia 2014 roku wobec czynnych pracowników KWK (...) zastosowanie miały dalej postanowienia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku ale tylko te, które regulowały prawa i obowiązki objęte treścią stosunku pracy. Natomiast nie miały już zastosowania postanowienia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku regulujące uprawnienia osób niebędących pracownikami do bezpłatnego węgla, bowiem osoby te nie łączył z pozwaną stosunek pracy. Podniesiono, że czym innym jest zdaniem Sądu brak obowiązku wynikającego z umowy przejęcia przedsiębiorstwa od braku podstawy prawnej wypłaconych świadczeń. Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że pracownicy KWK (...) którzy w 2014 roku odeszli na emeryturę nabyli w 2014 roku uprawnienia do bezpłatnego węgla dla emerytów, chociaż źródłem tych uprawnień nie było już Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku.

Sąd Rejonowy wskazał następnie, że z treści art. 2 ust. 1a ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla utracone uprawnienie do deputatu węglowego dla emerytów mogło wynikać nie tylko z układów zbiorowych pracy, porozumień, ale także innych regulacji, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Odstępując, na mocy uchwały zarządu z dnia 30 września 2014 roku, od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów w 2015 roku, pozwana zasięgiem swej regulacji obejmowała zatem także pracowników KWK (...), którym po przejściu na emeryturę faktycznie wypłacała deputat węglowy dla emerytów za 2014 rok. Poza tym w świetle art. 9 § 4 k.p. obowiązujące w pozwanej spółce wewnątrzzakładowe źródła prawa określające prawa do deputatu węglowego dla emerytów nie mogły skutecznie pozbawiać jedynie pracowników KWK (...) ww. świadczenia, bowiem regulacje te mogłyby naruszać zasadę równego traktowania w zatrudnieniu. Przejęcie pracowników KWK (...) spowodowało włączenie ich w strukturę zatrudnienia u pozwanej jako pracodawcy (a to u spółki akcyjnej, a nie tylko w konkretnym oddziale) zatem ocena uprawnień pracowniczych winna być dokonywana wobec struktury pracodawcy. Sąd I instancji wskazał, że pozwana nie wykazała podstaw do odmiennego potraktowania również emerytów li tylko byłych pracowników z KWK (...), tym bardziej że postępowanie dowodowe w sprawie wykazało, iż uprawnienia emerytów (...) S.A. (jako spółki) do węgla emeryckiego za 2014 roku były realizowane. Poza sporem jest ocena tej decyzji (mimo odmiennych wniosków stron), jednak istotne – wobec zakresu roszczenia w sprawie – jest ustalenie, czy istniała podstawa tej decyzji w rozumieniu

art. 2 ust. 1a ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, jako jedna z przesłanek rekompensaty.

Sąd Rejonowy wskazał, że pracodawca może przy tym określać sytuację pracowniczą w sposób bardziej korzystny niż wynika to z obowiązujących u niego regulacji wewnętrzzakładowych. Wynika to wprost z zasad prawa pracy ale i treści art. 241⁸ § 1 Kodeksu pracy.

W dalszej części Sąd Rejonowy podkreślił, że w sprawie nie jest kwestionowane, iż Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku było stosowane wobec emerytów jedynie jako praktyczna regulacja tych kwestii, w szczególności dla potrzeb np. druku deklaracji węglowej. Podstawą wypłaty świadczeń z tytułu bezpłatnego węgla za 2014 roku była w ocenie Sądu decyzja zarządu pozwanej (czego zresztą pozwana nie kwestionowała w odpowiedzi na pozew, piśmie procesowym z dnia 23 marca 2018 roku oraz na rozprawie w dniu 15 maja 2019 roku w niniejszej sprawie). Podniesiono, iż na aprobatę zasługuje stanowisko iż stanowi ona inną regulację obowiązującą w przedsiębiorstwie górnictwym, która nadto – w zakresie uprawnień do bezpłatnego węgla za rok 2014 – utraciła moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy (o świadczeniu rekompensacyjnym – 24 października 2017 roku) na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Sąd Rejonowy zaznaczył, że przedmiotu niniejszej sprawy nie stanowiła ocena czy do wypłaty przedmiotowego deputatu doszło słusznie czy też nie. Istotną okolicznością dla rozstrzygnięcia sprawy był natomiast fakt, iż owy deputat został w rzeczywistości wypłacony. Jako, że – co przyznane zostało przez stronę pozwaną – w rzeczywistości doszło do wypłaty deputatu węglowego w 2014 roku, to, jak nakazują przyjąć względy logiki i doświadczenia życiowego – wypłata środków finansowych stanowiących deputat za bezpłatny węgiel emerycki musiała zostać w przedsiębiorstwie pozwanej poparta oficjalną decyzją bądź zarządzeniem.

Powołując się na art. 2 ust. 1a ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, Sąd I instancji wskazał, że utracone uprawnienie do deputatu węglowego dla emerytów mogło wynikać nie tylko z układów zbiorowych pracy, porozumień, ale także innych regulacji, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Odstępując, na mocy uchwały zarządu z dnia 30 września 2014 roku, od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów w 2015 roku (a więc nie wcześniej), pozwana dała wyraz istnieniu owej regulacji od której stosowania właśnie odstąpiono. P. dowodowe nie dało podstaw do innej wykładni treści uchwały nr (...). Mocą § 1 pkt 2 uchwały nr(...) Zarządu (...) S.A. z dnia 30 września 2014 roku, odstąpiono od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w rok 2015. W treści uchwały wprost zostało wskazane, że zarząd „odstępuje od wypłaty deputatu węglowego”. Taki brzmiący zapis prowadzi do konkluzji, iż w dacie podejmowania przedmiotowej uchwały pozwana posiadała regulację na mocy której dochodziło do wypłaty deputatu, albowiem odstąpić można jedynie od istniejących regulacji.

W świetle art. 9 § 4 k.p. i uchwały (...) Sąd Rejonowy uznał, że pozbawienie prawa do bezpłatnego węgla emeryckiego nastąpiło w 2015 roku (i dalej na mocy kolejnej uchwały), zatem za rok 2014 brak było podstaw do odstąpienia od tego prawa. Powodowi jako pracownikowi KWK (...) nie można było li tylko z tego powodu (wykonywania uprzednio pracy w tej kopalni) odmówić prawa do węgla emeryckiego wobec zasady równego traktowania w zatrudnieniu u pozwanej.

Następnie Sąd wskazał, że uchwała z dnia 17 października 2014 roku złożona do akt sprawy w dniu 15 maja 2019 roku poprzedzona jest ustaleniami zarządu w dniu 13 maja 2014 roku oraz wnioskiem z dnia 9 października 2014 roku. Tymczasem nie pomijając uchwały nr 483/VIII.2014 z dnia 30 września 2014 roku, należy zauważyć, że może i uchwała z dnia 17 października 2014 roku stanowiła faktyczną decyzję o uruchomieniu wypłat za 2014 roku jednak o bycie prawa do bezpłatnego węgla emeryckiego za rok 2015 zdecydowała uchwała właśnie z 30 września 2014 roku, mocą której odstąpiono od realizacji prawa za rok 2015 (co a contrario potwierdza uprawnienie za rok 2014).

Sąd I instancji wskazał, że pozostałe przesłanki świadczenia rekompensacyjnego również zostały przez powoda spełnione. Wskazano, iż istotne jest uprawnienie do bezpłatnego węgla emeryckiego za rok 2014 a nie faktyczne pobranie tego świadczenia (czy wystąpienie z wnioskiem o świadczenie). Wynika to z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12

października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971), który za osoby uprawnione do tego świadczenia traktuje między innymi emeryta i rencistę mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Sąd Rejonowy wskazał, że ustawa z dnia 12 października 2017 roku, która weszła w życie w dniu 24 października 2017 roku, regulowała realizację realizacja przez przedsiębiorstwa górnicze świadczeń rekompensacyjnych z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (art. 1 ustawy). Za osoby uprawnione do tego świadczenia ustawa traktuje dwie kategorie osób (art. 2 ust. 1 lit a, b):

1) emeryta i rencistę mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń,

2) wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie powyżej wymienionej.

Wysokość rekompensaty wynosi 10.000 zł. Rekompensata jest wypłacana jednorazowo przez właściwe przedsiębiorstwo wypłacające przekazem pocztowym, przelewem na rachunek bankowy albo rachunek prowadzony w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, wskazany we wniosku o wypłatę rekompensaty. W przypadku śmierci osoby uprawnionej, która złożyła wniosek o wypłatę rekompensaty, należną jej rekompensatę wypłaca się w częściach równych wdowom, wdowcom i sierotom mającym ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej. Roszczenie o świadczenie z tytułu wypłaty rekompensaty wygasa po upływie 12 miesięcy od dnia złożenia wniosku o wypłatę rekompensaty (art. 4 ustawy). Wniosek o wypłatę rekompensaty osoba uprawniona składa do właściwego przedsiębiorstwa wypłacającego w terminie do 21 dni od dnia wejścia w życie ustawy (art. 5 ust. 1 ustawy).

Przedsiębiorstwo wypłacające odmawia w formie pisemnej, z podaniem przyczyny odmowy, wypłaty rekompensaty, jeżeli wniosek złożyła osoba nieuprawniona

(art. 5 ust. 9 ustawy), Od odmowy, o której mowa w ust. 9, przysługuje odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie 14 dni od dnia otrzymania odmowy

(art. 5 ust. 10 ustawy).

Rekompensaty są finansowane z dotacji celowej przyznawanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki złożami kopaliny (art. 6 ust. 1 ustawy). Za przedsiębiorstwo wypłacające ustawa rozumie:

1) przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 roku o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. z 2017 roku, poz. 1327 i 1566) – w przypadku osób uprawnionych ze zlikwidowanych przedsiębiorstw górniczych lub przedsiębiorstw górniczych, które zaprzestały wydobywania węgla kamiennego na podstawie koncesji przed dniem wejścia w życie ustawy,

2) przedsiębiorstwo górnicze – w przypadku osób uprawnionych z przedsiębiorstw górniczych, które w dniu wejścia w życie ustawy prowadzą wydobywanie węgla kamiennego na podstawie koncesji.

Następnie Sąd I instancji zaznaczył, że osobą uprawnioną do rekompensaty z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla jest emeryt lub rencista, który nie tylko miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, ale również pobierał świadczenie z tego tytułu. Osobie takiej przysługiwało również, na podstawie przepisów wewnętrznie obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, prawo do bezpłatnego węgla, które trwale utracił przed

dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Ponadto osobą uprawnioną jest wdowa, wdowiec i sieroty mające ustawowe prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej, tak jak to było określone w zakładowych układach zbiorowych pracy i porozumieniach z nimi związanych.

Mając na uwadze powyższe Sąd podniósł, że powód spełniał przesłanki do przyznania mu świadczenia rekompensacyjnego określonego w ustawie o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Jak wskazano powyżej powód rozwiązał stosunek pracy z pozwaną w 2014 roku i faktycznie za ten rok pobrał emeryturę (od 1 grudnia 2014 roku). Sąd podkreślił, że mając ustalone prawo do emerytury i pobierając emeryturę powód był uprawniony do ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel na podstawie regulacji, która utraciła moc przed dniem wejścia w życie ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (wypowiedziana uchwałą nr (...) z dnia 30 września 2014 za rok 2015).

W konsekwencji, wobec przeprowadzonego postępowania dowodowego i na postawie wskazanych wyżej norm, Sąd orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku. Sąd miał przy tym również na względzie okoliczność, iż prawo do odwołania się od odmownej decyzji – niezależnie od nomenklatury – przybiera procesowo właśnie formę powództwa. Wszak w Kodeksie pracy (art. 264 kp) w sprawach z zakresu prawa pracy ustawodawca również się posługuje pojęciem „odwołanie” (od wypowiedzenia umowy o pracę), co nie zmienia charakteru roszczenia.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na mocy art. 98 § 1 kpc oraz po myśli § 9 ust. 1 pkt 2 w związku z § 2 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 1804).

Opłatę sądową ustalono jako 5% wartości przedmiotu sporu i jej pobranie nakazano w myśl art. 113 ust. 1 z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 300).

Z powyższym wyrokiem nie zgodziła się strona pozwana. Orzeczenie Sądu I instancji zaskarżyła w całości, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego:

1) art.2 ust.1 ustawy z 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, przez nieprawidłową jego wykładnię i przyjęcie, że powodowi przysługuje rekompensata za węgiel dla emerytów, pomimo że do końca 2014 roku, tego węgla w ekwiwalencie nie pobrali.

2) art. 2 ust 1 lit a. ustawy z 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla przez nieprawidłową jego wykładnię i przyjęcie, że istniała u pozwanej podstawa normująca prawo do deputatu węglowego.

Pozwana domagała się zmiany zaskarżonej wyroku i oddalenia powództwa w całości, ewentualnie uchylecia zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz zasądzenia kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy wskazać, że Sąd II instancji nie jest związany ustaleniami Sądu I instancji. Oznacza to, że jest on zobowiązany do dokonywania własnych ustaleń, bez względu na to, czy skarżący podniósł zarzut dokonania wadliwych ustaleń faktycznych lub ich braku (tak też: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., sygn. akt III CZP 59/98). Dokonane ustalenia faktyczne pozwalają Sądowi II instancji ustalenie właściwej podstawy prawnej wyroku, a więc dobór właściwego przepisu prawa materialnego, jego wykładnię oraz podjęcie aktu subsumcji. Innymi słowy, sąd II instancji, bez względu na stanowisko stron oraz zakres zarzutów, powinien zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, a więc także usunąć ewentualne błędy prawne sądu I instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji. Oczywiście jest, że nienaprawienie tych błędów byłoby równoznaczne ze świadomym ich

powieleniem w postępowaniu rozpoznawczym na wyższym szczeblu instancji, czego – zważywszy na istotę wymiaru sprawiedliwości i cele postępowania odwoławczego – nie można zaaprobować

Zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. a) ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971) – zwanej dalej ustawą – osobą uprawnioną do rekompensaty jest:

a) emeryt (rencista) mający ustalone prawo do emerytury (renty z tytułu niezdolności do pracy), i pobierający to świadczenie,

b) emeryt (rencista) uprawniony w trakcie pobierania emerytury (renty) do bezpłatnego węgla na podstawie układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym,

c) emeryt (rencista), który został pozbawiony prawa do bezpłatnego węgla, bowiem układy zbiorowe pracy, porozumienia lub inne regulacje utraciły moc przed dniem 24 października 2017 roku (dzień następujący po dniu wejścia w życie ustawy), na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Do dnia 31 lipca 2014 roku pracodawcą powoda była (...) S.A. w K.. Zgodnie z Porozumieniem z dnia 20 grudnia 2004 roku byłym pracownikom, których stosunek pracy został rozwiązany z (...) S.A. w K. po dniu wejścia w życie (tj. po dniu 1 stycznia 2005 roku) w związku z przejściem na emeryturę lub rentę przysługiwał bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie. Prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych realizowane było w ekwiwalencie pieniężnym; natomiast prawo to na wniosek uprawnionego mogło zostać zrealizowane także w naturze.

Zarządy (...) S.A. w K. oraz (...) S.A. od dnia 1 stycznia 2015 roku dokonały likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla.

Powód przeszedł na emeryturę od 23 grudnia 2014 r. Faktem również jest, że powód po tej dacie nie otrzymywał rekompensaty z tytułu prawa do bezpłatnego węgla.

Pozwana stanęła na stanowisku, że w stosunku do pracowników z KWK (...) w K., którzy nabyli prawo do emerytury po dniu 1 sierpnia 2014 roku (data przejścia pracowników (...) Spółki Akcyjnej w K. przez pozwaną w związku z nabyciem kopalni – art. 23¹ k.p.) nie mają zastosowania przepisy porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku.

Stanowisko zaprezentowane przez pozwaną zasługuje na uwzględnienie. Pozwana odwołała się do poglądu Sądu Okręgowego w Gliwicach, wyrażonego w wyroku z dnia 9 lutego 2017 roku, w sprawie VIII Pa 144/16, który Sąd Orzekający również podziela.

Zgodnie z art. 241⁸ § 1 k.p. powodowi przysługiwały wszelkie pracownicze uprawnienia przewidziane w porozumieniu z dnia 20 grudnia 2004 roku, ale do końca trwania stosunku pracy. Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku nie ma zastosowania do uprawnienia powoda do bezpłatnego węgla po przejściu pracownika na emeryturę. Norma prawna zawarta w art. 241⁸ § 3 k.p. nie ma zastosowania, ponieważ reguluje ona sytuację, w której nowy pracodawca, przejmując zakład pracy oprócz pracowników, przejmuje także inne osoby np. emerytów, tj. kiedy w dacie przejścia zakładu przejmowane są także obowiązki względem emerytów. W niniejszej sprawie powód został przejęty, będąc pracownikiem, i do niej ma zastosowanie wyłącznie art. 241⁸ § 1 k.p.

Należy zwrócić uwagę, że art. 241⁸ § 1 k.p. wprowadza zasadę, że w okresie roku od przejścia zakładu na nowego pracodawcę do pracowników stosuje się postanowienia układu, którym byli objęci przed przejściem zakładu pracy na nowego pracodawcę. Norma prawna zawarta w art. 241⁸ § 1 k.p. stanowi jedynie o stosowaniu dotychczasowego układu do pracowników, czyli do zakończenia stosunku pracy. Uregulowanie to nie dotyczy okresu po zakończeniu stosunku pracy. Wypowiedzenie układu zbiorowego pracy (porozumienia) przez poprzedniego pracodawcę po przejściu

pracowników do nowego pracodawcy, pozostaje bez znaczenia dla stosowania układu do przejętych pracowników przez nowego pracodawcę, albowiem art. 241⁸ § 1 zdanie 2 k.p. stanowi, że postanowienia tego układu stosuje się w brzmieniu obowiązującym w dniu przejścia zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę. W związku z tym wypowiedzenie przez (...) Spółkę Akcyjną w K. prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób (załącznik nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku) – ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2014 roku – nie miało wpływu na sytuację prawną powoda. Pozwana nie mogła wypowiedzieć porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku, bowiem nie była jego stroną.

Sądowi II instancji wiadomo jest, że w poszczególnych kopalniach należących do pozwanej spółki obowiązują dawne regulacje kształtujące sytuację prawną pracowników, emerytów, rencistów, to jest sprzed powstania pozwanej spółki. W KWK (...) w K. wobec pracowników zastosowanie ma porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku; natomiast w stosunku do pracowników, którzy nabyli prawo do emerytury po dniu 1 sierpnia 2014 roku brak jest jakichkolwiek regulacji prawnych, w tym normujących uprawnienia do bezpłatnego węgla. Na podstawie jednorazowej uchwały zarządu z maja 2014 roku zdecydowano o wypłacie emerytom i rencistom (byłym pracownikom zakładów należących do pozwanej) ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za 2014 rok w październiku 2014 roku. Uchwała stanowiła regulację prawną w zakresie uprawnienia do deputatu węglowego dla emerytów (rencistów), która nie utraciła bytu wskutek zawartego porozumienia lub dokonanego wypowiedzenia, bowiem była aktem zarządu pozwanej regulującym prawo do deputatu na dany rok. Uchwała została podjęta i wykonana w czasie, kiedy powód nie rozwiązał umowy o pracę w związku z przejściem na emeryturę.

W aktach sprawy znajduje się uchwała zarządu pozwanej z dnia 30 września 2014 roku. Zgodnie z §1 pkt 2 tejże uchwały, Zarząd (...) SA odstąpił od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w 2015 roku (k. 30). Uchwała ta nie pozbawiała emerytów (rencistów) uprawnienia do bezpłatnego węgla na stałe, lecz zawieszała to uprawnienie w 2015 roku. Z akt sprawy wynika również, że kolejną uchwałą zarządu pozwanej z dnia 14 września 2015 roku, odstąpiono od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów, poczynając od 2016 roku. Ta uchwała pozbawiła byłych pracowników pozwanej prawa do bezpłatnego węgla. Wspomniana uchwała mogła odnieść skutek prawny w tych jednostkach organizacyjnych wchodzących w skład pozwanej, w których obowiązywały regulacje przyznające emerytom (rencistom) prawo do deputatu węglowego. W KWK (...) w K. nie obowiązywały regulacje, które przyznawałyby prawo do deputatu węglowego byłym pracownikom, którzy nabyli prawo do emerytury (renty) po dniu 1 sierpnia 2014 roku.

Z przeprowadzonego postępowania wynika, iż nie zostały spełnione łącznie przesłanki nabycia rekompensaty, o których stanowi art. 2 ust. 1) lit. a) ustawy. Powód będąc emerytem, nie posiadał uprawnienia do bezpłatnego węgla na podstawie regulacji (np. układu zbiorowego pracy, porozumienia, innej regulacji), które utraciły moc na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

W związku z powyższym, Sąd II instancji działając na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo.

Jednocześnie na podstawie art. 102 kpc odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu. W ocenie Sądu Okręgowego za zastosowaniem tego przepisu przemawiał skomplikowany charakter sprawy.

(-) sędzia (del.) Anna Capik-Pater (spr.) (-) sędzia Teresa Kalinka (-) sędzia Patrycja Bogacińska - Piątek